

brūkšniuotosios ir grublėtosios keramikos radiniai. Pagal radinius šis sluoksnis turėjo formuotis I tūkst., egzistuojant gyvenvietei.

Ilgilinti objektai fiksuoti plotuose 6, 7, 9, 13, 14, tačiau tik 6, 9 ir 14 plotų objektuose rasta radinių. Plote 9 kultūrinio sluoksnio pagilėjimas (objektas) išsiskyrė savo turiniu – jame rastas beveik visiškai išlikęs brūkšniuotosios keramikos puodas, gulėjęs ant šono. Magnetogramoje ši vieta išsiskyrė kaip potenciali archeologinė anomalija, ir pažymėtina, kad ji sutapo su puodu, tačiau ne su kultūrinio sluoksnio pagilėjimu.

Archeologiniai tyrimai tiesiamo elektros kabelio vietoje leido nustatyti plačiau paplitusį, nei anksčiau manyta, archeologinį sluoksnį su I tūkst. ir XIII–XIV a. horizontais. Kultūrinis sluoksnis didžiojoje dalyje buvo perartas, tačiau fiksuotas ir nesuurtas kultūrinis sluoksnis ar jo fragmentai. Tyrimų metu surinkti radiniai papildė žinias apie Kernavės archeologinę vietovę ir jos raidą, suteikia naujų tyrimų perspektyvų ateičiai.

The excavations in Pajauta valley, Kernavė

In April 2019, an archaeological rescue excavation was conducted in the Pajauta valley (Širvintos District, E Lithuania). 7195 m² were surveyed using a gradiometer (Fig. 2), 33 boreholes were drilled, 65 m² were excavated, and the digging of a 160 m long electric cable trench was monitored (Fig. 1). A ploughed and undisturbed cultural layer with a few archaeological pits was discovered. The layer's chronology, based on the finds, is not uniform (Fig. 3–5). The 1st millennium BC is represented by a few artefacts from disturbed cremations, but the 1st millennium AD and the 13th–14th centuries are the main occupation period. Finally, 3 coins belong to 17th century.

Elena Pranckėnaitė, Ieva Masiulienė

Žardės piliakalnio papėdės gyvenvietė

BRIAI 2019 m. vykdė žvalgomouosius tyrimus Žardės piliakalnio papėdės gyvenvietės (UK 23762) saugomoje teritorijoje ir vizualinės apsaugos pozonyje. Klaipėdos miesto P dalyje ir Klaipėdos rajono Š dalyje esantis archeologinis kompleksas užima didžiulę teritoriją greta Smeltalės ir Kretainio upių. Kompleksą sudaro 3 piliakalniai – Žardės (Kuncų) piliakalnis su papėdės gyvenvietė (UK 23762), Laistų (Liliškių) piliakalnis su gyvenvietė (UK 23767) bei sunaikintas Gibišių piliakalnis; 7 neįtvirtintos gyvenvietės – Bandužių (Žardės) gyvenvietė (UK 31842), Bandužių gyvenvietės I–II (UK 31757, 31843), Žardės gyvenvietės I–III (UK 17132, 17133, 17134); Laistų gyvenvietė (UK 37494); 2 kapinynai – Bandužių (UK 12067) ir Laistų (Liliškių) (UK 5175).

Archeologinio komplekso teritorijoje apgyvendinimo ir kitokių veiklų liekanų aptinkama iš I tūkst. pr. Kr. ir I tūkst. po Kr. Tuo metu kūrėsi gyvenvietės greta piliakalnių prie Smeltalės upės ir ūkinės gamybinės zonos prie Kretainio upės. Kompleksas dėl karinių konfliktų su Ordinu pradėjo nykti XIII–XIV a. Vėliau, nuo XVI a. teritorijoje vėl pradėjo kurtis sodybos, dvarai, kaimai, kurie užfiksuoti rašytiniuose šaltiniuose (Elertas D., *Klaipėdos dvarai*, Klaipėda, 2005, p. 129–135, 136–139) ir kartografinėje medžiagoje.

Žardės piliakalnis istoriniuose šaltiniuose minimas 1253 ir 1291 m. Juose užfiksuota stovėjusi pilis ir paminėta kelio atkarpa nuo Žardės Poys pilies link (Genys J., *Žardė – Pilsoto žemės prekybos ir amatų centras, Lietuvininkų kraštas*, V., 1995, p. 108–127). Žardės piliakalnis pažymėtas XIX–XX a. pr. kartografiniuose



1 pav. Šurfe 1 aptiktas pilkos degėsingos žemės su akmenimis ir radiniais sluoksnis. I. Masiulienės nuotr.

Fig. 1. The layer of grey charcoally soil with stones and finds that was discovered in test pit 1

planuose, kuriuose taip pat užfiksuotos aplinkoje įsikūrusios sodybos ir kaimai, o pačiame piliakalnyje buvo įrengtos kapinaitės.

Archeologiniai tyrimai pačiame piliakalnyje nevykdyti, jis tik žvalgytas 1963 bei 1980–1981 m. Vėliau tyrinėta tik piliakalnio aplinka, 1990 m. vyko žvalgomieji tyrimai teritorijoje tarp Jūrininkų prospekto ir Smeltalės upės siekiant nustatyti archeologiškai vertingas teritorijas. Greta Žardės piliakalnio buvo aptikta papilio gyvenvietė, pagal radinius datuojama I tūkst. pr. Kr. – II tūkst. pradžia (ATL 1990 ir 1991 metais, 1992, t. I, p. 44–45).

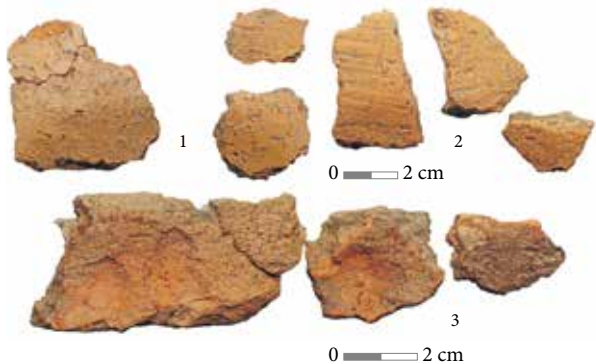
2012 m. Žardės piliakalnio ir gyvenviečių vizualinės apsaugos zonoje žvalgyta metalo ieškikliu ir vizualiai žvalgytas 16 tūkst. m² plotas. Apie 320 m nuo piliakalnio į R, kalvelės papėdėje, kurmiarausyje rastos 2 lipdytos keramikos šukės, kurios preliminariai datuojamos I tūkst. pr. Kr. – II tūkst. pradžia (ATL 2012 metais, 2013, p. 677).

2019 m. Žardės piliakalnio papėdės gyvenvietėje ištirtas bendras 30 m² plotas. Archeologiškai vertingi kultūriniai sluoksniai aptikti šurfluose 1 ir 3. Šurfe 2 fiksuoti buvusios pelkės



2 pav. Šurfo 3 R sienelės profilis. E. Pranckėnaitės nuotr.

Fig. 2. The profile of the E wall of test pit 3

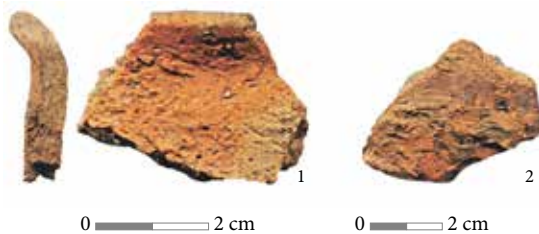


3 pav. Šurfe 1 aptiktos lipdytos keramikos šukės: 1 – lygiu paviršiumi; 2 – brūkšniuota; 3 – kruopėta. I. Masiulienės nuotr.

Fig. 3. Sherds of hand built pottery discovered in test pit 1: 1 – with a smooth surface; 2 – with a brushed surface; 3 – with a grainy surface

(pažymėta XIX–XX a. pradžios kartografinėje medžiagoje) sluoksniai, rastas XIX a. keramikos fragmentas. Šurfluose 4–7, 8 ir perkasoje 1 archeologiškai vertingų sluoksnių neaptikta, tik keli XIX–XX a. radiniai, šurfo 7 – titnago skeltė.

Šurfe 1 nuėmus velėną atsidenė 25–30 cm storio rudo dirvožemio sluoksnis. Šurfo Š dalyje po dirvožemiu išryškėjo apie 60 cm storio pil-



4 pav. Šurfe 3 aptiktos lipdytos keramikos šukės:
1 – kruopėta; 2 – grublėta (?). I. Masiulienės nuotr.

Fig. 4. Sherds of hand built pottery discovered in test pit 3: 1 – with a grainy surface; 2 – with a rough surface

kos degėsingos žemės, maišytos su rusvu priemoliu, sluoksnis. Jame buvo perdegusių ir skilusių akmenų (apie 15x10x5 cm dydžio), kurie koncentravosi šurfo ŠV kampe (1 pav.).

Šurfe 3 nuėmus miškožemį atsidendgė 30–35 cm storio rudo dirvožemio sluoksnis, po kuriuo išryškėjo tamsiai pilkos–rudos žemės, maišytos su rusvu–rausvu priemoliu, 30–40 cm storio sluoksnis (2 pav.). Jame buvo perdegusių ir skilusių akmenų (apie 1x10x5 cm dydžio).

Šurfuose 1, 3 surinkta keliolika lipdytos keramikos fragmentų: brūkšniuotosios, kruopėtosios, grublėtosios ir lygiu paviršiumi (3, 4 pav.). Taip pat aptikta gintaro gabaliukų, titnago fragmentas, perdegusio molio gabalų ir geležies lydymo atliekų – rudnelių sienelių ir šlako. Pagal surinktą keramiką archeologinis sluoksnis preliminariai datuojamas I tūkst. pr. Kr. – II tūkst. pradžia.

The settlement at the foot of Žardė hillfort

In 2019, a total of 30 m² was excavated in the settlement at the foot of Žardė hillfort. Archaeologically valuable cultural layers were discovered in test pits 1 and 3 (Figs. 1, 2). These contained more than ten fragments of hand built pottery: with brushed, grainy, rough, and smooth surfaces (Figs. 3, 4), pieces of amber, a

flint fragment, pieces of charred clay daub, and iron smelting waste: bloomery walls and slag. Based on the collected pottery, the archaeological layer was preliminarily dated to the 1st millennium BC – early 2nd millennium AD.

Ramūnas Šmigelskas

Senoji gyvenvietė Dubingių piliavietėje

Dubingių piliavietė (Molėtų r., Dubingių sen.) (UK 5361) – net apie 500 m ilgio ir apie 200 m pločio didžiulė kalva, kur XV a. buvo LDK valdovo Vytauto dvaras, vėliau Radvilų giminės dvaro kompleksas ir XV a. –XVI a. vidurio katalikiška, o nuo XVI a. vidurio iki XVIII a. vidurio – evangelikams reformatams priklausiusi bažnyčia.

Archeologiniai tyrimai Dubingių piliavietėje be didesnių pertraukų vyksta nuo 2003 m. Tyrimai vykdyti siekiant aptikti ankstyvesnio laikotarpio kultūrinį sluoksnį nei su didikais Radvilomis siejama veikla Dubingiuose nuo XV a. II pusės. Tyrimų metu skirtingose piliavietės vietose aptikta keletas archeologinių radinių ir datuota keliolika organikos mėginių. Jų ¹⁴C datos leido apčiuopti veiklą Dubingių piliavietėje XI–XIV a. laikotarpiu (ATL 2013 metais, 2014, p. 198–200), apie kurią iki tol buvo daugiausia žinoma tik iš istorikų darbų.

2018 m. piliavietės Š dalyje tirta šalia 2013 m. tirtu šurfo 4, kuriame buvo aptikta viduramžių laikotarpiu datuojamų radinių ir galimai fiksuotas to laikotarpio kultūrinis sluoksnis. Ištirtoje perkasoje aptikta keletas galbūt ankstyvuojų laikotarpiu datuojamų radinių: pasaginė segė cilindriniais galais, įmovinis strėlės antgalis su užbarzdomis ir įtveriamasis svaidomosios ieties ietigalis (žeberklinis). Tąkart